

STRUČNÁ HISTORIE ÚSTAVU ÚZEMNÍHO ROZVOJE

Vznik, forma, organizační uspořádání

Ústav územního rozvoje (ÚÚR) byl založen 1. září 1994 rozhodnutím ministra hospodářství České republiky. Pamětníci si vzpomenou, kolik úsilí muselo být vynaloženo, aby se podařilo založit novou rozpočtovou organizaci v době, kdy celá řada takových organizací byla rušena. Uznání za to, že se představa o ústavu stala skutečností, patří především tehdejšímu řediteli Odboru územního plánování Ministerstva hospodářství RNDr. Vojtěchu Matějzkovi.

Do vínku dostal nový ústav zřizovací listinu, podle které byla jeho činnost zaměřena na zpracování podkladů pro operativní činnost zřizovatelského ministerstva, metodickou, konzultační a řešeršní činnost, studijní, informační, dokumentační a publikační činnost, přípravu podkladů pro legislativu a technickou normalizaci, tvorbu a zadávání informačních systémů, organizaci mezinárodního odborného styku a účast v mezinárodních organizacích, a to v oborech územní plánování, regionální politika, bydlení a bytová politika, programy územního rozvoje regionů, obcí a jejich částí.

Dostal také prostory ke své činnosti v Brně na Jakubském náměstí, zařízení a skrovnou výpočetní a reprodukční techniku po zrušeném Výzkumném ústavu výstavby a architektury (VÚVA). Počet zaměstnanců byl stanoven na 55 osob.

Byla navržena organizační struktura – ÚÚR měl v roce 1994 oddělení

- města a regionu,
- vesnice a krajiny,
- studijní a informační,
- bydlení a odborných služeb,
- ekonomické a provozní.

V souladu s požadavkem zřizovatelského ministerstva již v roce 1995 došlo k prvním organizačním změnám, bylo zrušeno oddělení bydlení a odborných služeb. Rozhodnutím ministra hospodářství byla rozšířena činnost ústavu o vyrovnávání práv a povinností po zrušených krajských investorských organizacích. K výkonu této činnosti bylo ustaveno oddělení INKA. V souvislosti s těmito organizačními změnami byl upraven rozpočtový počet pracovníků na 49. Sídlo oddělení INKA bylo a je v Praze, v současné době na Arbesově nám. 3.

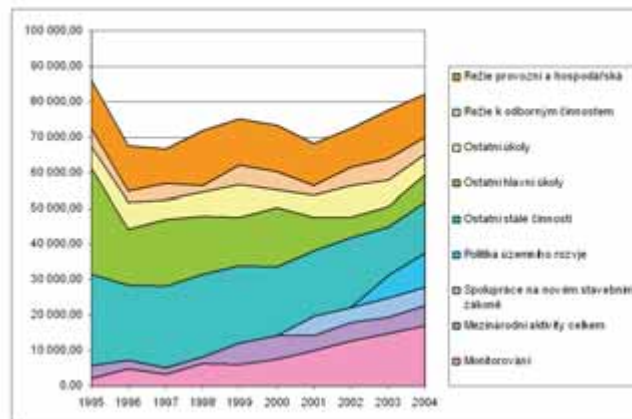
Od roku 1996, kdy bylo zrušeno Ministerstvo hospodářství, je ústav podřízenou organizací Ministerstva pro místní rozvoj (MMR).

V roce 1998 byla rozhodnutím ministra pro místní rozvoj upravena zřizovací listina. Povinností ústavu přestala být příprava podkladů pro technickou normalizaci.

Ani v roce 1999 se ústavu nevyhnuly organizační změny, Ministerstvo pro místní rozvoj snížilo rozpočtovým opatřením počet pracovníků o 3 osoby.

V roce 2001 došlo k významné změně, na základě zákona č. 219/2000 Sb. o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích byl ústav změněn z rozpočtové organizace na organizační složku státu.

Rozdělení kapacity ÚÚR podle činnosti při zohlednění vybraných úkolů

V souvislosti se změnami ve struktuře zpracovávaných úkolů došlo také k vnitřní organizační změně, byla zrušena Oddělení města a regionu a Oddělení vesnice a krajiny. Místo nich byla ustavena Oddělení územního rozvoje a Oddělení informací o územním rozvoji.

Poslední změnou bylo zvýšení počtu pracovníků o 1 osobu, takže v desátém roce své existence má ÚÚR 47 zaměstnanců.

Úkoly a činnosti

Již od roku 1995 jsou úkoly, které ÚÚR řeší, podle své povahy členěny na tyto skupiny:

- A. Stálé činnosti
- B. Tématické úkoly
- C. Publikace
- D. Činnost oddělení INKA.

Z hlediska rozložení kapacity ústavu mezi těmito skupinami lze říci, že výrazný nárůst potřebné kapacity nastal ve skupině stálých činností, a to především z důvodu nárůstu monitorovacích úloh a mezinárodní spolupráce, včetně překladů odborných textů. Názorně je tato skutečnost vyjádřena v grafu na této straně.

Do stálých činností patří provoz odborné knihovny, mezinárodní spolupráce, překladatelská činnost, spolupráce s vysokými školami, některé monitorovací úlohy, poradenská činnost pro orgány státní správy a samosprávy, vydávání odborného časopisu atd. V prvních letech vydával ústav 4x ročně časopis Územní rozvoj. V roce 1997 došlo ke sloučení tohoto časopisu s bulletinem Územní plánování a urbanismus. Od roku 1998 vydává ÚÚR vám známý časopis Urbanismus a územní rozvoj.

Tématické úkoly a zpracování publikací jsou vždy v příslušném roce nebo letech zaměřeny především na nejvýznamnější potřeby zřizovatele a odborné veřejnosti.

V prvním období existence ústavu to byla především činnost, směřující k obnově vesnice. Zde je možno jmenovat např. tři publikace řady Vesnice – druhá upravená vydání publikací „Přírodní prostředí vesnice“, „Stavby a krajina mají svůj řád“ (první vydání těchto publikací bylo ještě dílem pracovníků urbanistického pracoviště zrušeného Výzkumného ústavu výstavby a architektury) a 1. vydání publikace „Pozemkové úpravy“.

Z úloh, které byly poprvé zpracovány v období 1995 až 1996, které se neustále aktualizují a jsou odbornou veřejností kladně přijímány, je nutno uvést především publikace „Limity využití území“ a „Dotčené orgány státní správy“.

V letech 1997 až 1999 byla řada úkolů zaměřena na problematiku týkající se právních a administrativních podmínek rozvoje obcí. Jako příklad lze uvést úkoly „Oceňování a zdaňování pozemků“, „Hodnotová mapa území ČR“, „Spolupráce s veřejností“ atd.

Významné úkoly představovala příprava metodik pro územní plánování (např. úkol *Zóny podle využití území*), studie o možném pojetí obsahu a formy ekonomické části územně plánovací dokumentace (*Ekonomická část ÚPD*), a dále teze prostorové politiky v ČR jako úkol připravený s využitím poznatků a zkušeností ze zahraničí a objasňující postavení a úkoly prostorové politiky (*Teze prostorové politiky*).

Zajímavým tematickým úkolem byl pokus o sjednocení legendy hlavního výkresu na úrovni územního plánu, a dále na úrovni regulačního plánu (*Obsahový standard legendy hlavního výkresu územního plánu a regulačního plánu*). Řešení vycházelo z posouzení a porovnání různých způsobů členění území podle jeho využití v ČR a v zemích EU s cílem navrhnout strukturu informací, tj. jednotný standard legendy pro zavedení do GIS. Tento úkol se setkal s velkým zájmem odborné veřejnosti, jejíž názory byly vyjádřeny jak v oponentních posudcích, tak i ve veřejné anketě. Výsledky analýzy a názory zpracovatelů byly potom formulovány v textu článku a staly se jedním z podkladů pro další práce na legislativních předpisech územního plánování.

Pro využití v územních řízeních a zjednodušení i zprůhlednění činnosti stavebních úřadů a snížení byrokratické zátěže při povolování staveb byl připraven materiál, jehož prostřednictvím by bylo možno seznámit veřejnost s regulativy, navrhovanými v územně plánovací dokumentaci, a to v územních plánech sídelních útvarů a zón (*Příklady regulativů v ÚPD*).

Řešení úkolů a vydávání publikací se samozřejmě také operativně přizpůsobovala aktuálním potřebám, např. v roce 1999 byly v návaznosti na předešlé povodně zpracovány publikace „Sborník příkladů řešení povodňové problematiky v ÚPD a ÚPP“ a informační materiál „Protipovodňová ochrana v územních plánech obcí“.

V tomto období se také rozbíhal úkol „Monitorování územně plánovací dokumentace a rozvojových ploch pro výstavbu“, který se stal jednou z nejdůležitějších stálých činností ústavu. Sleduje se existence územně plánovací dokumentace a urbanistických studií obcí a velkých územních celků. Jedná se o celostátní systém monitorování, pro který se zpracovalo a průběžně

aktualizuje programové vybavení tak, aby systém umožňoval aktuální přehled o územně plánovací činnosti v ČR. Tato úloha byla naplňována ve spolupráci s pracovníky okresních úřadů, po zrušení těchto institucí přešla tato činnost na krajské úřady.

V roce 2000 začal ÚÚR spolupracovat na přípravě části „územní plánování“ v novém stavebním zákoně. Práce spojené s novou právní úpravou jsou nosnou částí tematických úkolů až do současnosti. K přípravě textu nového zákona se posléze připojila práce na prováděcích vyhláškách a metodických pokynech.

Zcela novým úkolem, a to nejen v činnosti ústavu, je zpracování celostátního rozvojového dokumentu územního plánování – Politiky územního rozvoje. ÚÚR byl touto prací pověřen v roce 2003. Rok 2003 byl zaměřen na hledání obsahu a formy nového dokumentu, v letošním roce již zpracováváme první znění návrhu.

V krátkém přehledu nelze v žádném případě vyjmenovat všechny významné činnosti a úkoly, kterými se ústav v deseti letech své existence zabýval, nejde ani uvést všechny publikace, které byly vydány. Dovolte mi, abych se ještě zmínila alespoň o publikacích, které byly zpracovány v rámci mezinárodní spolupráce Interreg IIC a které byly vysoce hodnoceny. Jedná se o „Česko-rakousko-slovenskou příručku územně plánovací terminologie“ a „Česko-německo-slovenskou příručku územně plánovací terminologie“.

O všech úkolech a činnostech ústavu jsou každoročně zpracovávány výroční zprávy dostupné na www stránkách ÚÚR.

Řízení činnosti ústavu

Činnost ústavu je řízena tzv. zřizovatelským odborem. Tuto činnost vykonává po celou dobu existence ÚÚR Odbor územního plánování (OÚP) – nejprve na Ministerstvu hospodářství, později na Ministerstvu pro místní rozvoj. Je samozřejmé, že v průběhu trvání ústavu docházelo mezi zástupci OÚP a pracovníky ústavu i k názorovým rozdílnostem na řešení úkolů nebo na pracovní postupy, ale vždy byly postoje obou stran nakonec sladěny ke prospěchu věci. Za péči a prosazování zájmů ústavu navenek patří poděkování především Ing. arch. Martinu Tunkovi, CSc., řediteli odboru územního plánování a jeho zástupkyni, Ing. arch. Haně Bártové.

Pro hodnocení a usměrňování činnosti ÚÚR je kromě zřizovatelského odboru jmenována z pracovníků MMR a přizvaných spolupracovníků koordinační pracovní skupina. Tato skupina nejméně jedenkrát ročně hodnotí činnost ústavu. A tady musím s potěšením uvést, že nikdy hodnocení nedopadlo pro ÚÚR negativně. Připomínky a názory na zlepšení, které z jednání této skupiny vzejdou, se samozřejmě snažíme v ÚÚR v dalším období realizovat.

Pracovníci ÚÚR

V roce 1994 tvořili základ pracovního týmu pracovníci Urbanistického pracoviště VÚVA, zrušeného v roce 1994. V průběhu uplynulých deseti let samozřejmě někteří odešli, noví přišli. Stej-

ně jako v uplynulých letech i dnes profesně kopíruje složení zaměstnanců obory činnosti, které jsou ÚÚR vymezeny zřizovací listinou. Kolektiv je složen z urbanistů – územních plánovačů, geografů, ekonomů, stavebních inženýrů, odborníků na GIS a výpočetní techniku a dalších odborníků.

S potěšením mohu konstatovat, že fluktuace v ústavu je nízká, pracovníci pracují s vysokým nasazením a jsou schopni a ochotni stále získávat nové poznatky a zkušenosti.

Ani ústavu a jeho pracovníkům se ale bohužel nevyhýbá koloběh života. Dovolte mi proto, abych na tomto místě jmenovala ty, kteří museli z našeho středu odejít, zemřelé pana JUDr. Ing. Oldřicha Vobořila, pana Ing. arch. Jaroslava Sedláčka a paní Marii Hubenou. I na ně vzpomínáme v době, kdy rekapitulujeme historii ÚÚR.

Spolupracovníci, kooperanti, konzultanti

Nejbližšími a stálými spolupracovníky ústavu jsou garanti činností a úkolů z MMR. Tito garanti spolu s ústavními řešiteli koordinují představy o výstupech z řešení a potvrzují správnost a účelnost řešení. Máme vždy společný cíl, pouze cesty k němu nejsou vždy identické. Někdy se také rozcházejí představy garantů a řešitelů o možných termínech řešení úkolů. Ale vždy nakonec došlo ke shodě a já věřím, že tento vzájemný vztah bude pokračovat i v budoucnu. Za čas a úsilí, které garanti MMR úkolům věnovali a věnují, je nutno poděkovat.

Již ve zřizovací listině ÚÚR z roku 1994 je zakotvena zásada, že úkoly jsou řešeny zčásti pomocí kooperací. Za uplynulých deset let byla kooperantů celá řada, někteří byli smluvně vázáni pouze na jedinou úlohu, s některými spolupracuje ústav dlouhodobě a z naší strany považujeme spolupráci za úspěšnou. Vzhledem k tomu, že tito kooperanti jsou ochotni s ÚÚR opakovaně

spolupracovat, dovoluji si vyslovit domněnku, že i oni jsou s naší spoluprací spokojeni.

Zvláštní skupinu spolupracovníků ústavu tvoří členové redakční rady časopisu *Urbanismus a územní rozvoj*. Jejich stálosti a kreativitě si velmi vážím a doufám, že naše vzájemná spolupráce potrvá i nadále.

Během doby svého trvání si ústav vytvořil i řadu stálých zahraničních kontaktů, některé byly založeny na řešení společných úkolů, některé plynou z členství ÚÚR v mezinárodních organizacích. Všechny jsou velmi prospěšné a přispívají především k získávání poznatků, které můžeme aplikovat i do českých poměrů.

Závěrem

Co lze dodat, když Ústavu územního rozvoje je deset let? Řada věcí se změnila, ze skrovné výpočetní a reprodukční techniky se stala technika na úrovni, dům na Jakubském náměstí je dnes hezčí než v roce 1994, úkoly řeší pracovníci mnohdy s větší zkušeností, ale se stejným nasazením, jako když ÚÚR začal psát stránky své historie. Těm, kteří v ÚÚR začínali již v roce 1994, čas naložil vrásky navíc, neubral ale na schopnostech kreativně řešit své úkoly. Pozitivní také je, že do ústavu v průběhu jeho existence přišli mladí kolegové, kteří jsou už nyní zárukou odborné způsobilosti ústavu v dalších letech. Společně s těmi staršími dokazují, že tato organizace, v současnosti jediná svého druhu v ČR, je potřebná, a že výsledky její práce jsou pro odbornou veřejnost přínosem.

*Ing. Alena Navrátilová
v letech 1994 až 1997 pověřena řízením ústavu
od r. 1998 ředitelka ÚÚR*